

TA'LIM - TARBIYA BOLA SHAXSINI IJTIMOYILASHTIRISH OMILI SIFATIDA*Isomova Farog'at Tojiddin qizi**Osiyo Xalqaro Universiteti**Pedagogika va psixologiya kafedrari o'qituvchisi**E-mail: isomovafarogattojiddinqizi@oxu.uz*

Anotatsiya: Maqolada bolalarning har tomonlama rivojlantirish jarayonida bola shaxsini rivojlantirishda ta'lim va tarbiyaning ijtimoiy ta'siri samarasi yoritilgan.

Kalit so'zlar : ta'lim, tarbiya, bilim, ijtimoiy, soha, kompetensiya, rivojlanish, aloqa, omil, shaxs

ОБРАЗОВАНИЕ - ОБРАЗОВАНИЕ КАК ФАКТОР СОЦИАЛИЗАЦИИ ДЕТСКОЙ ЛИЧНОСТИ

Аннотация: В статье описано влияние социального влияния образования и воспитания на развитие личности ребенка в процессе всестороннего развития детей.

Ключевые слова: образование, обучение, знание, социальное, сфера, компетентность, развитие, общение, фактор, человек.

EDUCATION - UPBRINGING AS A FACTOR OF SOCIALIZATION OF THE CHILD'S PERSONALITY

Abstract: The article highlights the social impact of education and upbringing on the development of the child's personality in the process of comprehensive development of children.

Keywords: education, upbringing, knowledge, social, sphere, competence, development, communication, factor, personality

Bola shaxsini shakllantirib borar ekanmiz, bu jarayonda uning har tomonlama rivojlanishini etiborga olishimiz kerak. Ham jismonan, ham aqlan, ham ruhan rivojlanayotgan bola kelajakda jamiyatga, yurtga foydasi tegadigan shaxs bo'lib yetishadi. Har bir bola tashqi dunyoni xotira, tasavvur, xayol, tafakkur kabi ruhiy jarayonlar yordamida, shuningdek nutq yordamida bilib olish qobitiyatiga ega. Ammo bolalardagi intellekt, ya 'ni ruhiy jarayonlar (xotira, tasavvur, xayol, tafakkur) shunchaki bola organizmining o'sib borishi va takomillashishi bilangina paydo bo'lmay, balki nutqining rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq. Bu jayonda maktabgacha talim tashkiloti hamda oila hamkorligi muhim o'rin egallaydi.

“Ijtimoiylashuv” so‘zi dastlab siyosiy - iqtisodiyotdan kelib chiqqan. U siyosiy - iqtisodiyotda yer, ishlab chiqarish vositalarining umumiylishuvi ma'nosini anglatgan. “Ijtimoiylashuv” atamasining muammoli deb bu atamani “Ijtimoiylashuv nazariyasi” (1987) kitobida hozirgiga yaqin ma'noda qo'llagan amerikalik sotsiolog F.G.Keddings hisoblanadi. Uning zamonaviy ma'nosi “ijtimoiy tabiat yoki individ xarakterini rivojlantirish, insonni ijtimoiy hayotga tayyorlash”dir. XX asr o'rtalarida ijtimoiylashuv inson rivojlanishini uning butun umri mobaynida o'rganuvchi mustaqil ilmiy sohaga aylandi. Ijtimoiylashuvning turli konsepsiyalarining tahlili uni shartli raivshda ikki asosiy yondoshuvga ajratish imkonini beradi: - sub'ektiv - obyektiv. Unda insonga jamiyat ta'sirining passiv iste'molchisi sifatida qaraladi. (E.Dyurkgeym, T.Parsons)

sub'ektiv - sub'ektiv. Bunda ijtimoiylashuv jarayonida insonning faol o'rni, uning hayotiy holatlarga ta'sir etish qobiliyati nazarda tutiladi. Jamiyat va ijtimoiy moslashuv jarayonlarini tushunishning hozirgi talablariga ikkinchi yondashuv ko'proq mos tushadi, chunki zamonaviy

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

fanda ijtimoiylashuv insonning madaniyatni o'zlashtirish jarayonidagi rivojlanish va o'zgarishi bilan aniqlanadi. Ijtimoiylashuv jarayoni Bolaning ijtimoiylashuvi xususan insonning ijtimoiy moslashuvi uning hamma narsani egallashga bo'lgan ob'ektiv ehtiyoji jarayonidapaydo bo'ladi. Biroq bu bilan uzviy ravishda bola boshqa bir ob'ektiv ehtiyoj - o'ziga xosligini namoyon qilish hissi ham shakllanadi. Bola uni yuzaga chiqarish uchun turli usul va vositalarni qidira boshlaydi va buning natijasida uning individuallashuvi ro'y beradi. Bu hodisa shunda namoyon bo'ladiki, shaxsning ijtimoiy ahamiyatga ega hislatlari individual, faqat shu shaxsga tegishli tarzda namoyon bo'ladi, uning ijtimoiy yurish - turishi takrorlanmas jihatlarga ega bo'ladi. Shunday qilib bolaning ijtimoiy rivojlanishi ikki o'zaro bog'liq yo'nalishda olib boriladi: ijtimoiylashuv (ijtimoiy madaniy tajriba madaniyatni o'zlashtirish) va individuallashuv (mustaqillik, nisbiy o'ziga xoslikni qo'lga kiritish). Shu tarzda ijtimoiylashuv tushunchasi zamonaviy fanda moslashuv (birlashish) va individuallashuv jarayonlari bilan bog'liq ijtimoiylashuv jarayonining mazmuni inson(bola)ning aniq bir jamiyat sharoitlariga moslashuvidir. moslashuv sub'ekt va ijtimoiy muhit faolliklarining yaqinlashuv jarayoni va natijasidir. (J.Pia Je, R.Mertoj). Ijtimoiy moslashuv esa ijtimoiy muhit talablariga insonning munosabat bildirishidir. Shunday qilib, ijtimoiylashuv (moslashuv) individning ijtimoiy mavjudodga aylanish jarayoni va natijasidir. Individuallashuv insonning hali yoshligidayoq paydo bo'ladigan ob'ektiv ehtiyojlari bilan bog'liq jamiyatdagi o'z - o'zini egallashdir. Bu ehtiyoj: a) o'z qarashlariga ega bo'lish; b) o'ziga xosliklariga ega bo'lish; v) unga tegishli bo'lgan masalalarni hal qilish, uning o'z darajasini aniqlab olishiga xalaqit beradigan hayotiy holatlarga qarshi turish xohishi sifatida namoyon bo'ladi. Agar shaxsning jamiyatga kirishida ijtimoiylashuv va individuallashuv jarayonlari o'rtasida tenglik yuzaga kelsa, insonning jamiyatga yaqinlashuvi ro'y beradi. Shu bilan birga bu yerda shaxs va muhitning o'zaro ta'sir etish ham sodir bo'ladi.

Bolaning ijtimoiylashuvi xususan insonning ijtimoiy moslashuvi uning hamma narsani egallashga bo'lgan obyektiv ehtiyoji jarayonida paydo bo'ladi. Biroq bu bilan uzviy ravishda bola boshqa bir obyektiv ehtiyoj - o'ziga xosligini namoyon qilish hissi ham shakllanadi. Bola uni yuzaga chiqarish uchun turli usul va vositalarni qidira boshlaydi va buning natijasida uning individuallashuvi ro'y beradi. Bu hodisa shunda namoyon bo'ladiki, shaxsning ijtimoiy ahamiyatga ega hislatlari individual, faqat shu shaxsga tegishli tarzda namoyon bo'ladi, uning ijtimoiy yurish - turishi takrorlanmas jihatlarga ega bo'ladi. Shunday qilib bolaning ijtimoiy rivojlanishi ikki o'zaro bog'liq yo'nalishda olib boriladi: ijtimoiylashuv (ijtimoiy madaniy tajriba madaniyatni o'zlashtirish) va individuallashuv (mustaqillik, nisbiy o'ziga xoslikni qo'lga kiritish). Shu tarzda ijtimoiylashuv tushunchasi zamonaviy fanda moslashuv (birlashish) va individuallashuv jarayonlari bilan bog'liq ijtimoiylashuv jarayonining mazmuni inson(bola)ning aniq bir jamiyat sharoitlariga moslashuvidir. Moslashuv subyektt va ijtimoiy muhit faolliklarining yaqinlashuv jarayoni va natijasidir. (J.Pia Je, R.Mertoj).

Ijtimoiy pedagogikada jamiyat, ijtimoiy muhit avvalambor bolaning yangi muhitlarga integratsiyalashuvi nuqtai nazaridan o'rganiladi. Shu nuqtai nazardan inson va unga ta'sir qiluvchi tashqi omillarning jamiyatdagi o'zaro munosabati hamkorlik xarakteriga ega ekanligi muhimdir. Muhit - inson kirishishi, o'zini qulay sezishi uchun joylashuvinigina yetarli bilishi lozim bo'lgan ko'cha, uy va boshqa narsalar emas. Balki, muhit bu alohida o'zaro munosabatlar tizimi va qoidalari bilan xarakterlanadigan inson jamoalari hamdir. Shuning uchun inson muhitga yangilik kiritadi, muayyan darajada ta'sir qiladi hamda o'zgartiradi va o'z o'rnida muhit ham inson oldiga o'z talablarini qo'yadi. U insonni, uning xatti harakatlarini qabul qilishi ham, inkor qilishi ham mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. A.A.Axmedov Ijtimoiy pedagogika. O'quv qo'llanma. Buxoro.2023-y.

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

2. Isomova, FATQ (2022). THE IMPORTANCE OF SPEECH DEVELOPMENT ACTIVITIES IN PREPARING CHILDREN FOR SCHOOL
3. Tojiddinovna, I. F. A. (2024). Tarbiya turlari va ularning shaxs kamolotiga ta'siri. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(2), 429-435.
4. Isomova, F. A. T. Q. (2022). MAKTABGACHA TALIM TASHKILOTLARIDA BOLALARNI MAKTAB TA'LIMIGA TAYYORLASHDA NUTQ O'STIRISH MASHG'ULOTLARINING AHAMIYATI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(1), 947-949.
5. Tajiddinovna, I. F. (2024). Types of education and their impact on personality development. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(2), 469-475.
6. Исомова, Ф. Т. (2024). Виды образования и их влияние на развитие личности. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(2), 461-468.
7. Tojiddinovna, I. F. A. (2024). MAKTABGACHA TA'LIMDA "ILK QADAM" DASTURI. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 603-608.
8. Tajiddinovna, I. F. A. (2024). FIRST STEP PROGRAM IN PRESCHOOL EDUCATION. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 609-614
9. Tajiddinovna, I. F. A. (2024). THE ISSUE OF EDUCATION IN PRIMARY EDUCATION. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 615-620
10. Ikromova, S. (2023). CONCEPT OF IDEOLOGY AND FORMATION OF IDEOLOGICAL IMMUNITY IN YOUTH STUDENTS. Modern Science and Research, 2(6), 1223-1226.
11. Tojiddinovna, I. F. A. (2024). MAKTABGACHA TA'LIM JARAYONIDA BOLALARNING IJTIMOIIY MOSLASHUVI. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 590-595.
12. Hojiyeva, N. (2023). METHODS OF TEACHING MOTHER TONGUE IN PRIMARY CLASSES SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL BASIS. Modern Science and Research, 2(9), 424-428.